

LESWI HI SWI SIYAKE SWI NGA VONWI

Ku na xivutiso lexi fikaka hi ku nonoka: xana ku ta sala yini loko hi nga ha ri kona? Nkarhi wo leha ndzi ehleketile leswaku ndzhaka i nchumu lowu vonakaka — ntirho, khamphani, buku. Kutani nkarhi wu ndzi kombisile ntiyiso lowukulu ku tlula. Swilo swa nkoka swinene leswi hi swi siyaka a swi voniwi. A swi humeleli eka tinhlayo ta swilo. Hambiswiritano swi hambeta ku hanya, eka vanhu lava a va nga tsalanga buku kambe va cince vutomi bya vanhu vo tala.

Loko malembe ma hundza ndzi tshikile ku tivutisa ntsena leswaku ndzi aka yini, ndzi sungule ku tivutisa leswaku ndzi nyika yini. Ku aka swi khumba nkarhi wa sweswi. Ku nyika swi khumba vumundzuku — vumundzuku lebyi akiweke hi vanhu lava hi nga swi kotiki ku va tiva, lava va ta amukela mbuyelo, naswona mbuyelo lowu wu ta vulavula endzhaku ka hina.

Hinkwaswo leswi a swi vonaka swi tshama evutomini bya mina bya vutirhi swi paluxile swi ri swa nkarhi ntsongo — tikhamphani, timarike, thekinoloji. Leswi salaka a swi fambelani na leswi hi swi hlayisaka. Swi fambelana na leswi hi swi nyiketaka: xivulwana, nsinya, xikombiso, muhlovo wa vukona, wu hambeta ku famba hambi loko hi nga ha ri kona ku wu perekedza.

Emakumu ka vutomi, vantsongo va tsundzuka nhlayo ya ntiyiso ya mahlulo. Vo tala va tsundzuka ndlela leyi va khomiweke ha yona, va amukeriweke, va xiximiwile, va rhandziweke. Hi yona ndzhaka leyi nga vonakiki — leyi nga humeliki eswifanisweni, leyi nga laviki nyingiso, kambe hi kona xiphemu lexi tshamaka nkarhi wo leha. I leswi hi swi siyeke swi nga voniwi.

*Ferdinando Frega
Gillette Man*